

Міністерство освіти і науки України
Одеська національна академія харчових технологій

РОМАНЮК РОМАН В'ЯЧЕСЛАВОВИЧ

УДК 339.13:[338.45:621.311](477.8)(043.3)

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РЕФОРМУВАННЯ
ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЧНОГО РИНКУ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ**

Спеціальність 08.00.05- розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Одеса – 2021

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Волинському національному університеті імені Лесі Українки Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник:

доктор економічних наук, професор
ПАВЛОВ Костянтин Володимирович
Волинський національний університет
імені Лесі Українки,
завідувач кафедри підприємництва
і маркетингу;

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
КУПЧАК Володимир Романович
Івано-Франківський навчально-наукового інститут
менеджменту Західноукраїнського національного
університету,
професор кафедри міжнародної економіки,
маркетингу і менеджменту;

кандидат економічних наук
ГЕВКО Богдан Романович,
ТзОВ «ГЛОБАЛ-АВТОТРАНС»,
директор.

Захист відбудеться «07» травня 2021 р. о 15.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.088.05 в Одеській національній академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, аудиторія А-234.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Одеської національної академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, читальний зал.

Автореферат розіслано «07» березня 2021 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Крупіца І.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Одним із стратегічних напрямів розвитку економіки України є модернізація електроенергетичної галузі та підвищення регулюючих процесів діяльності електроенергетичних ринків регіонів. Електроенергетичні виробничі та розподільні підприємства регіону, як складова об'єднаної енергетичної системи України, здійснюють вплив на соціально-економічний розвиток та підвищують рівень енергетичної безпеки та незалежності України.

Сьогодні в центрі уваги наукової спільноти знаходиться питання лібералізації електроенергетичного ринку регіону, активного запровадження відновлювальних джерел енергії (ВДЕ). Без вирішення зазначених проблем неможливим буде досягнення стратегічних цілей щодо виходу з еколого-економічної кризи та досягнення засад енергозбереження.

Досвід провідних країн світу переконливо доводить, що реформування електроенергетичної галузі є важливим чинником економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності регіону. Тому очевидним є факт обґрунтування організаційно-економічного механізму реформування електроенергетичного ринку Західного регіону, який є сукупністю областей з огляду на їх неоднорідність та диференціацію за показниками соціально-економічної активності.

Вирішення проблеми ефективного використання електроенергетичних ресурсів, напрямів лібералізації електроенергетичних ринків присвячено праці закордонних та вітчизняних науковців та фахівців: У.Я. Палійчука, В.І. Павлова, О.М. Павлової, В.Р. Купчака, В.В. Лагодієнка, Б.Р. Гевка, Я.І. Олійника, Б.В. Слупського. Дослідження питань щодо регулювання організаційно-економічного механізму електроенергетичного ринку, а також обґрунтування їх стратегічних результатів займалися: Н.А. Лінчевська, О.В. Новосад, К.В. Павлов, О. Дзюба, Л. Гораль, О. Л. Волошин.

Проте, незважаючи на значну кількість теоретичних та практичних напрацювань, подальшого дослідження потребують теоретико-методичні підходи до перспектив розвитку регіонального електроенергетичного ринку та необхідність формування цілісного функціонування організаційно-економічного механізму його регулювання. З огляду на недостатність спільних наукових праць науковців та фахівців виникла необхідність дослідження зазначених процесів. Важливість та результативність окреслених проблем стали передумовою для обрання теми, мети та завдання дослідження, що підсилюється своєчасністю та особливою актуальністю дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконувалась відповідно до плану науково-дослідної тематики кафедри економіки та природокористування, кафедри підприємництва та маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки. Також робота апробована в межах науково-дослідної теми МОН України «Проблеми стратегічного розвитку національної економіки» (0118U000788), де автором було запропоновано напрями інтенсифікації електроенергетичних організаційних змін для розвитку регіону .

Мета та завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає у поглибленні теоретичних положень, розробці методичних та практичних рекомендацій щодо вдосконалення організаційно-економічного механізму реформування електроенергетичного ринку Західного регіону України.

Досягнення окресленої мети зумовило постановку та вирішення таких завдань:

- дослідити еволюцію поглядів та становлення електроенергетичного ринку;
- конкретизувати змістовну характеристику та спрогнозувати тенденції розвитку електроенергетичного ринку;
- удосконалити поняття регіональний електроенергетичний ринок;
- дослідити нормативно-правові засади функціонування електроенергетичного ринку;
- розробити рекомендації щодо застосування міжнародного досвіду реформування електроенергетичного ринку ;
- удосконалити методичний підхід до визначення показника ефективності функціонування електроенергетичного ринку Західного регіону України;
- застосувати стандартний та рейтинговий підходи до оцінювання конкурентоспроможності областей Західного регіону.
- обрати стратегію реформування електроенергетичного ринку Західного регіону України;
- визначити пріоритетні напрями запровадження ефективного організаційно-економічного механізму реформування електроенергетичного ринку;
- окреслити перспективи розвитку сектору альтернативної енергетики України.

Об'єктом дослідження є процеси реформування електроенергетичного ринку Західного регіону України.

Предметом дослідження є теоретичні положення, науково-методичні та практичні засади щодо організаційно-економічного механізму реформування електроенергетичного ринку Західного регіону.

Методи дослідження. Теоретичну та методологічну основу дослідження важливих напрямів дисертаційного дослідження складають загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, положення економічної науки, регіональної економіки та природокористування макро і мікроекономіки, менеджменту. В процесі дослідження застосовано методи формальної логіки - для визначення сутності економічних категорій реформування електроенергетичного ринку; методи статистичного та економічного аналізу - для дослідження сучасних тенденцій стимулювання ефективності організаційно-економічного механізму; SWOT -аналіз - для окреслення сильних та слабких сторін, а також ризиків та переваг в діяльності електроенергетичного ринку регіону; методи логічного узагальнення, синтезу, аналізу і порівняння – задля з'ясування сутності, принципів, функцій та напрямів реформаційного процесу на електроенергетичних ринках України та інших країн. Окрім того було використано метод теоретичного узагальнення задля обґрунтування стратегічних пріоритетів етапності та послідовності організаційно-економічного

механізму: дедуктивний метод – для формування результатів та рекомендації категоріального та змістовного наповнення споживчого ринку; спеціальні методи (інтегральний показник ефективності та індекс конкурентоспроможності) при впровадженні методичних підходів для оцінки ефективності реформаційних процесів.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти України, офіційні матеріали Державної служби статистики України, Міністерства електроенергетики та вугільної промисловості, статистичні дані управління статистики України в регіонах, а також наукові розробки вітчизняних та зарубіжних науковців та фахівців-практиків в галузі енергетики, план заходів з імплементації Директив Європейського Парламенту та Ради ЄС, а також результати власних досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробці та науковому обґрунтуванні теоретико-методичних засад та практичних рекомендацій щодо вдосконалення організаційно-економічного механізму реформування електроенергетичного ринку Західного регіону України. Найбільш вагомими результатами, отриманими в процесі дослідження та їх наукова новизна полягають в наступному:

вперше:

- запропоновано використовувати системний підхід до з'ясування суті організаційно-економічного механізму реформування електроенергетичного ринку, який являє собою сукупність чинних форм та методів впливу держави та регіональних органів влади, а також внутрішню організацію електроенергетичних підприємств для виконання функцій управління: планування, організації взаємодії, координації, мотивація та контроль. Це дозволило структурувати організаційно-економічний механізм за етапами, цілями, принципами, пріоритетами, завданнями реформування ринку;

удосконалено:

- конкретизацію характеристики та структури об'єднаної енергетичної системи України, де відмічено високий ступінь монополізму та централізації електроенергетичного ринку України, необхідність його злиття в одну енергетичну структуру, що, в свою чергу, передбачає регіональні напрями його реформування та зародження оптимальної моделі, яка в подальшому дозволить лібералізувати ринок до європейських реалій;

- понятійно-термінологічний апарат економічної науки у частині уточнення змісту поняття «електроенергетичний ринок», що в широкому розумінні охоплює систему взаємних стосунків між суб'єктами, які виникають в процесі купівлі-продажу електричної енергії або дотичних послуг, передачі та розподілу, а згодом і постачання електричної енергії кінцевим споживачам. Особливістю цього ринку є те, що на ньому не встановлено властивих для будь-якого ринку стихійних механізмів ціноутворення на засадах добросовісної конкуренції;

- методичний підхід, який пов'язаний з необхідністю у розрахунку ефективності функціонування регіональних електроенергетичних ринків та визначення рівня ефективності функціонування підприємств електроенергетичної сфери, що забезпечують в межах визначеного регіону

послуги по генеруванню, транспортуванню та розподілу електричної енергії. Для розрахунку рівня ефективності функціонування підприємств;

- методичний підхід до оцінювання індексу конкурентоспроможності регіонального електроенергетичного ринку, який охоплює показники, що стосуються ринку електроенергетики: цільові показники діяльності обленерго, технічні показники, фактичні показники якості надання послуг колл-центрами, показники ринку електроенергетики, цільові показники діяльності обленергозбутів, розрахунки за електричну енергію з споживачами та енергопостачальними компаніями;

набули подальшого розвитку:

- огляд еволюції поглядів на становлення електроенергетичного ринку від початку цивілізації до сьогодення, що дозволило на сучасному етапі лягти в основу реформаційних процесів електроенергетичного ринку регіону;

- модель конкурентного електроенергетичного ринку, яка за своєю структурою змінила побудову оптового ринку « єдиного покупця » на торгівлю за принципом комерційної сегментації. Це дозволить реалізувати процес контролю за розрахунками в електроенергетичній галузі, а також вирішити низку організаційних проблем;

- пропозиції з удосконалення організаційно-економічного механізму реформування регіонального електроенергетичного ринку України, що враховують передовий досвід зарубіжних країн, який переконливо свідчить про результативність лібералізаційних процесів за умов докорінної адаптації законодавчо-нормативного забезпечення, стабільності, надійності, безперебійності електропостачання та демонополізації електроенергетичної сфери загалом. Практичне значення полягає у сформульованих та обґрунтованих науково-методичних підходах, що сприятимуть організаційно-економічному реформуванню регіонального електроенергетичного ринку України;

- стратегія замкнутого циклу реформування електроенергетичного ринку, яка охоплює такі об'єкти: регіональні електроенергетичні мережі, ринкове та інформаційне середовище, фінансово-кредитне забезпечення, інтеграційні процеси, трудові ресурси, корпоратизацію, комунікаційні зв'язки. Кроком для ефективного реформування має стати інвестиційне забезпечення оновлення інфраструктури мереж, яке можливе шляхом стимулюючого тарифоутворення, а також системи довгострокового сценарію стратегічного ціноутворення;

- рекомендації щодо розвитку відновлювальних видів енергії притаманних окремо взятому регіону (біоенергетичні, вторинні енергетичні ресурси, вітрова, сонячна, теплова енергія), де окреслено потенційні можливості національних та регіональних електроенергетичних ринків через застосування відновлювальних джерел енергії. Важлива роль в цьому процесі відводиться екологічним та законодавчим інструментам впливу та громадській думці.

Практичне значення полягає у сформульованих та обґрунтованих науково-методичних підходах, що сприятимуть організаційно-економічному реформуванню електроенергетичного ринку західного регіону України.

Запропоновані дисертантом пропозиції пройшли апробацію та активно використовуються в процесі діяльності наступних організацій: ПП «Консалтма-

Груп», (№7512/77, 04.02.2021р.); Управління економічного розвитку та торгівлі Волинської обласної державної адміністрації, (№96/03-12/2-21, 12.02.2021р.); ПАТ «Волиньобленерго», (№072-2238, 24.03.2021р.); КП «Луцькводоканал», (№556/01-03, 25.03.2021р.); ДКП «Луцьктепло», (1067/15, 29.03.2021р.); ДПКП «ЕВОДА Трейд», (№309, 26.03.2021р.).

Результати дослідження також впроваджені в навчальний процес Волинського національного університету імені Лесі Українки, зокрема при викладанні дисциплін «Регіональна економіка», «Національна економіка», «Економіка довкілля та природокористування», (№03-28/01/245, 01.02.2021р.); «Економіка підприємств», «Обґрунтування підприємницьких ризиків», (№03-28/01/244, 01.02.2021р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, викладені в дисертації, одержані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, використані лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи дисертанта.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертаційного дослідження доповідалися, обговорювалися та отримали схвальні відгуки на 6 міжнародних та вітчизняних науково-практичних конференціях: Міжнародна науково-практична конференція «Економіка, облік, фінанси, менеджмент і право в Україні та світі», (Полтава, 4 грудня 2020 р.); V Международная научная конференция «Science and Global Studies», (Прага, Чехія, 30 грудня 2020г.); Міжнародна науково-практична конференція. «Стратегічні орієнтири розвитку економіки, обліку, фінансів та права», (Полтава, 6 лютого 2021 р.); XXI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сучасні виклики науки XXI століття, (м. Харків, 15 лютого 2021 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Розвиток регіональної фінансово-економічної системи: теорії та пропозиції»: (м. Київ, 13 лютого 2021 р.); Концептуальні шляхи розвитку наукових знань: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, (м. Київ, 6-7 лютого 2021 р.).

Публікації одержаних результатів. За результатами дослідження опубліковано 14 наукових праць загальним обсягом 4,47 (в т.ч. автору належать 3,08 д.а.), з яких: 7 статей у фахових наукових виданнях України, що включено до міжнародних науко-метричних баз, 1 стаття в іноземному виданні, 6 публікацій апробаційного характеру.

Обсяг та структура дисертації. Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи складає 269 сторінки. Основний зміст роботи викладено на 158 сторінках. Робота містить 22 рисунки, 16 таблиць, 5 додатків, список використаних джерел налічує 168 найменувань на 18 сторінці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, її зв'язок з науковими програмами, планами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; відображено наукову новизну, практичне значення одержаних

результатів, їх апробацію та особистий внесок дисертанта.

В першому розділі «Наукові засади дослідження електроенергетичного ринку регіону» досліджено еволюцію поглядів дослідників та практиків на становлення електроенергетичного ринку; концептуалізовано змістовну характеристику та окреслено тенденції розвитку електроенергетичного ринку, уточнено структуру та взаємодію між суб'єктами на досліджуваному ринку.

Синхронізовано огляд еволюції поглядів на становлення електроенергетичного ринку від початку становлення цивілізації до сьогодення. З'ясовано необхідність для безперервного життєвого циклу людства застосування енергетичних ресурсів. Доведено важливість в повсякденному вжитку досягнень Стефана Грея, Александра Вольта, Георга Ома. Також досліджено віхи становлення електроенергетичного ринку починаючи з 90-х років ХХ століття. Дослідження показали, що електроенергетичний ринок охоплює систему взаємостосунків між суб'єктами, які виникають в процесі купівлі-продажу електричної енергії або дотичних послуг, передачі та розподілу, а згодом і постачання електричної енергії кінцевим споживачам. Особливістю цього ринку є те, що на ньому не встановлено властивих для будь-якого ринку стихійних механізмів ціноутворення на засадах конкуренції.

Таблиця 1

Особливості ринку електроенергії

<i>Модель</i>	<i>Позитивні риси</i>	<i>Негативні риси</i>
Цілковите монопольне становище та відсутність конкуренції	- органічна структурованість та централізованість управління; - маніпулювання ціною; - очікування реакції для споживача та держави;	- відсутність стимулювання задля підвищення ефективності; - інвестиційний колапс державної або регіональної підтримки;
Монопсонічне панування або влада одного покупця	- приватне інвестиційне партнерство для реалізації радикальних змін; - можливість впливу на регулювання та ціноутворення; - очікування реакції для споживача та держави;	- важливість об'єктивності та прозорості діяльності монополіста;
Оптовий ринок конкуренції	- залучення приватно інвестиційного партнерства для поточних змін; - маніпулювання ціною; - очікування реакції для споживача та держави;	- важливість інвестиційного залучення в державні та регіональні мережі на конкуруючих та тарифоутворюючих засадах;
Абсолютно досконала конкуренція оптового та роздрібного ринку	- зацікавленість приватно інвестиційних партнерів ; - наявність стимулів та мотивів підвищення ефективності; - всебічне відтворення електроенергетичної галузі;	- відсутність впливу на ціноутворення; - необхідність значного та виваженого реформування з частковою стабілізацією рівня цін;

Світовою практикою доведено, що при обранні моделі функціонування електроенергетичного ринку важливо враховувати критерії цільового, економічного, централізованого, регульованого та інвестиційного призначення. Виділено моделі ринку електроенергії за різним ступенем конкуренції,

характером суб'єктів, процесами ціноутворення: цілковите монополічне становище та відсутність конкуренції, монополістичне панування або влада одного покупця, оптовий ринок конкуренції електроенергетичними ресурсами абсолютно досконалий та роздрібний ринок електроресурсів. Перша та друга модель віддзеркалює ринки з регульованим тарифоутворенням, третя та четверта - віддзеркалює функціонування ринків з вільним ціноутворенням, що і продемонстровано в таблиці 1.

Здійснено характеристику об'єднаної енергетичної системи України, де відмічено високий ступінь монополізму та централізації електроенергетичного ринку України, потрібність його злиття в одну енергетичну структуру що в свою чергу передбачає напрями її регіонального реформування та зародження оптимальної моделі, яка в подальшому дозволить лібералізувати ринок до європейських реалій.

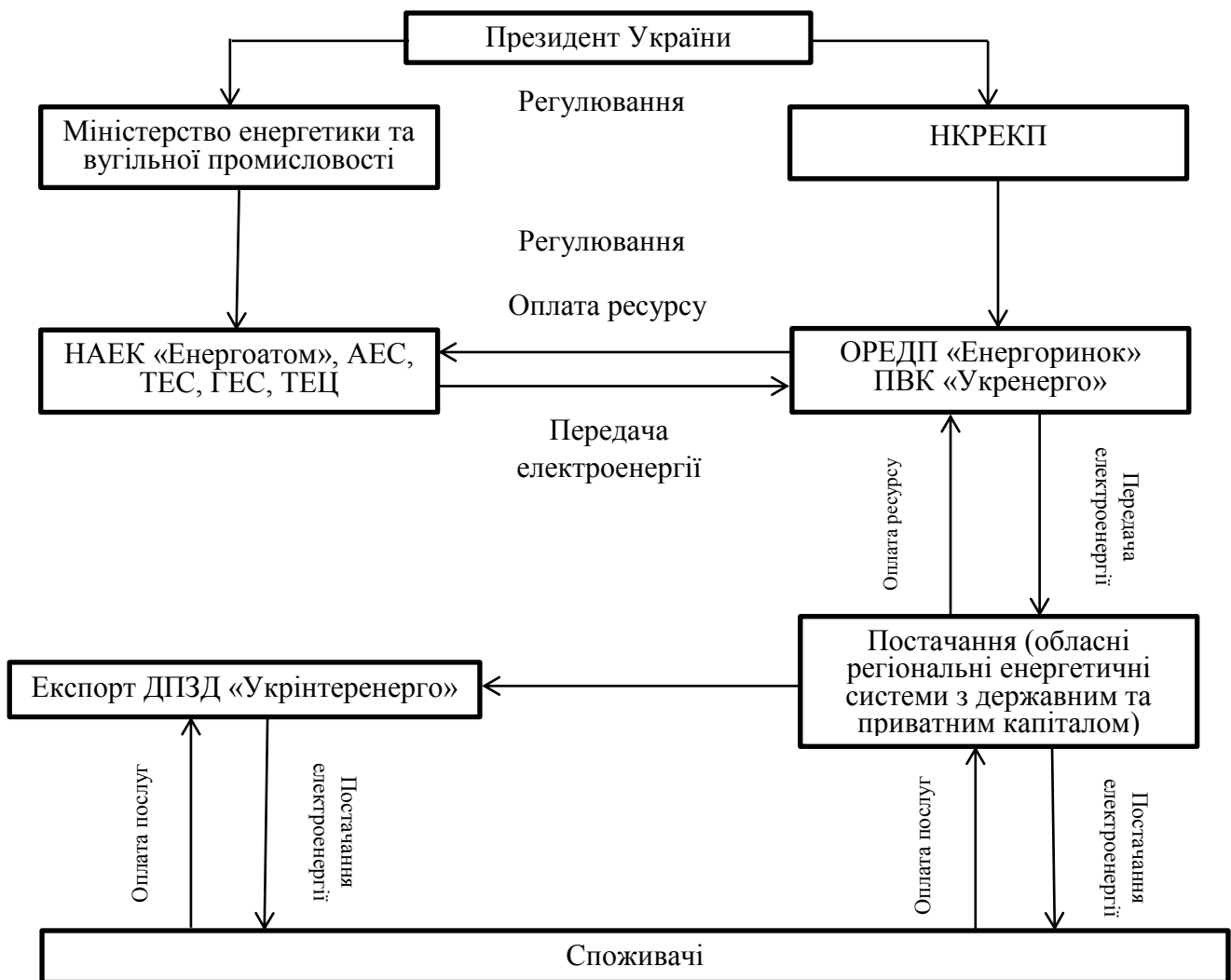

Рис. 1. Структура електроенергетичної системи

Структура ОЕС є доволі складною та складається з електростанції та електрогенеруючих організацій (3 ГАЕС, 4 АЕС, 14 ТЕС, 7 ГЕС,), а також 97 ТЕЦ, малих ГЕС, ВЕС, СЕС та інших магістральних електромереж ДП НЕК «Укренерго» розподільчих електромереж регіональних електропостачальних

компаній. Загалом структура електроенергетичної системи України має наступний вигляд (рис. 1).

Основними завданнями реформування регіональних електроенергетичних систем має бути комплексне вирішення ряду питань: підвищення соціальної значимості електроенергетики; реорганізаційні процеси інфраструктурного забезпечення суб'єктів господарювання; впорядкування політики надання субсидій; санкціоноване відключення електропередачі через заборгованість споживачами; забезпечення стимулювання кадрового потенціалу; удосконалення процесу тарифоутворення; сприяння лібералізації суб'єктів ринку на сприятливій інформативно-правовій площині.

У другому розділі «Теоретико-методичні аспекти реформування регіонального електроенергетичного ринку» здійснено моніторинг нормативно-правового забезпечення функціонування електроенергетичного ринку, огляд закордонного досвіду процесів реформування ринків електроенергії, застосовано відповідну методику щодо визначення ефективності діяльності та конкурентоспроможності областей регіонального енергетичного ринку.

З 1 липня 2019 року відповідно до Закону України «Про ринок електричної енергії» було реалізовано нову модель конкурентного електроенергетичного ринку, яка за своєю структурою змінила модель оптового ринку «єдиного покупця» на торгівлю за принципом комерційної сегментації.

Досвід зарубіжних країн переконливо свідчить, що результативність лібералізаційних процесів за умов докорінної адаптації законодавчо-нормативного забезпечення, стабільності, надійності, безперервності електропостачання та демонополізації електроенергетичної сфери загалом.

Узагальнені цілі для усіх державних утворень європейського типу охоплюють різні умови залежно від специфіки кожної країни, але загалом уніфіковано наступним виглядом (рис. 2).

Рис. 2. Цілі реформування електроенергетичного ринку

Процедура інтеграції електро-енергетичного ринку України, а також її регіонів в енергетичний простір Європи ґрунтується на досвіді тих держав, які ще не завершили цей складний період. Початково, період лібералізації європейського ринку припадає на початок 90-х років ХХ століття. Уповноваженим органом, що забезпечує процес регулювання була Європейська

Комісія, що регламентувала основні організаційні, правові та технологічні умови до уніфікації внутрішніх ринків електроенергетичного виробництва, а далі і споживання серед країн-учасників до змін, що мають місце в зовнішньому середовищі. Першочерговими заходами під час реформування стали зміни організаційно – адміністративної структури управління країнами Європейського Союзу. Згодом лібералізації процеси електроенергетичної галузі охопили інституційні нормативно-правові реформи.

Дослідження дозволило конкретизувати заходи по реформування електроенергетичного ринку за 4-ма видами: нормативно-правові, організаційно-структурні, фінансово-інвестиційні та техніко-інноваційні. Визначено, що реформування електроенергетичного ринку є складним та систематичним заходом, який має передбачити синхронізацію та диференціації оптових та роздрібних ринків вільного ціноутворення поінформованістю у суб'єктів, зокрема споживачів, щодо можливостей вибору альтернативних постачальників; прогнозування розвитку за умов суміжності української моделі ринку електроенергетики з моделями ринків транскордонних країн.

Для розрахунку рівня ефективності функціонування підприємств регіонального електроенергетичного ринку використано ряд показників, які згруповано в межах певних відповідностей: відносні показники оцінки майна та ефективності його використання організацією, відносні показники аналізу ліквідності підприємства, відносні показники рентабельності підприємства та його фінансової стійкості.

Для розрахунку рівня ефективності функціонування підприємства електроенергетики західного регіону рекомендовано використовувати показники, які стосуються ринку електроенергетики загалом, це: цільові показники діяльності обленерго, технічні показники, фактичні показники якості надання послуг колл-центрами, показники ринку електроенергетики, цільові показники діяльності обленергозбутів, розрахунки за електричну енергію з споживачами та енергопостачальними компаніями.

Запропоновано для комплексного порівняння сукупності факторів, які характеризують ефективність регіональних суб'єктів ринку притримуватися принципу нормування. Здійснивши огляд наявних методів варто виокремити п'ять важливих складових даного принципу: стандартну, оптимальну, припустимих змін, уніфікації, нелінійної нормалізації.

З метою досягнення узагальнення отриманих результатів, проведено ранжування отриманих показників шляхом присвоєння найвищій рейтинговій позиції – 8 балів, відповідно, найнижчому – 1 бал. В результаті, як ми можемо спостерігати в таблиці 2, найвищими рейтинговими позиціями характеризується Івано-Франківська область (ПАТ «Івано-Франківськобленерго») - 29 балів; Рівненська область (ПАТ «Рівнеобленерго») – 21 бал; Волинська область (ПАТ «Волиньобленерго») – 21. В свою чергу, на найнижчому рівні значення позицій опинилися – Тернопільська область (ПАТ «Тернопільобленерго») 13 балів; Львівська область (ПАТ «Львівобленерго») – 12 балів.

Дослідженням встановлено, що ефективність електроенергетики Західного регіону є досить низькою. До можливих причин низької

конкурентоспроможності слід віднести: відсутність конкуренції, неідеальну систему субсидіювання населення дешевими ресурсами, непрозорість торгівельних операцій, надмірне регулювання державної генерації, відсутність збалансованої системи роботи ринку.

Таблиця 2

Рейтингові позиції областей за результатами проведеного дослідження з використанням чотирьох різних методик на 01.01.2020 р.

Позиція	1 (8 балів)	2 (7 балів)	3 (6 балів)	4 (5 балів)	5 (4 бали)	6 (3 бали)	7 (2 бали)	8 (1 бал)
1 методика	Івано-Франківська область	Закарпатська область	Волинська область	Чернівецька область	Хмельницька область	Тернопільська область	Львівська область	Рівненська область
2 методика	Івано-Франківська область	Хмельницька область	Волинська область	Закарпатська область	Рівненська область	Чернівецька область	Тернопільська область	Львівська область
3 методика	Рівненська область	Волинська область	Івано-Франківська область	Тернопільська область	Львівська область	Чернівецька область	Хмельницька область	Закарпатська область
4 методика	Рівненська область	Івано-Франківська область	Чернівецька область	Львівська область	Хмельницька область	Тернопільська область	Волинська область	Закарпатська область
<i>Підсумувавши отримані результати (кількість балів) кожною областю, було зведено узагальнений показник конкурентоспроможності:</i>								
№	Регіон							Бали рейтингу
1	Івано-Франківська область							29
2	Рівненська область							21
3	Волинська область							21
4	Чернівецька область							17
5	Хмельницька область							17
6	Закарпатська область							14
7	Тернопільська область							13
8	Львівська область							12

В третьому розділі «Напрями реформування електроенергетичного ринку Західного регіону України» охарактеризовано стратегію реформування електроенергетичного ринку Західного регіону, сконцентровано пріоритетні напрями запровадження ефективного організаційно-економічного механізму реформування енергетичних ринків, надано рекомендації відносно перспектив розвитку сектору альтернативної енергетики.

Обґрунтовано, що об'єктами реформування електроенергетичного ринку варто вважати регіональні електроенергетичні мережі, ринкове та інформаційне середовище, фінансово-кредитне забезпечення, інтеграційні процеси, трудові ресурси, корпоратизацію, комунікаційні зв'язки (рис. 3). За таких умов оновлена модель реформування електроенергетичних ринків регіону покликана формувати необмежений доступ до електричних мереж нових суб'єктів, забезпечувати надалі прозоре конкуруюче середовище секторів генерації та розподілу електричної енергії. Крім того, реформування має враховувати Smart-технологічний критерій, задля запровадження якого слід розробити автоматизовану систему диференційованого обміну енергетичного ресурсу, доступ до обміну даних, що дозволить моніторити рух кожної кіловат-години на території України. Кроком для ефективного реформування має стати інвестиційне забезпечення оновлення інфраструктури мереж, яке можливе шляхом стимулюючого тарифоутворення, а також регулювання системи

довгострокового сценарію стратегічного ціноутворення.

Рис. 3. Замкнений цикл стратегії формування електроенергетичного ринку

Оновлена модель оптового ринку купівлі-продажу електроенергетичних ресурсів побудована на лібералізаційних засадах учасників ринку та функціонує за умов конкурентного середовища і має наступний вигляд (рис. 4).

Рис. 4. Схема організації процедури купівлі-продажу електроенергетичних ресурсів на реформованому оптовому ринку

З'ясування стратегічних орієнтирів ефективного запровадження організаційно-економічного механізму реформування електроенергетичного ринку передбачає визначення суті та значення останнього, під яким слід розуміти сукупність форм та методів впливу держави та регіональних органів влади, а також внутрішня організація електроенергетичних підприємств для виконання функцій управління: планування, організації взаємодії, координації, мотивація та контроль. Розглянутий систематичний підхід організаційно-економічного механізму реформування електроенергетичного ринку дає змогу з'ясувати усі чинники, які прямо або опосередковано можуть чинити вплив на безперерйне функціонування суб'єктів ринку.

Для з'ясування цілей, пріоритетів завдань електроенергетичного ринку, а також задля визначення позитивних та негативних чинників його діяльності застосовано метод стратегічного SWOT-аналізу (табл. 3).

Таблиця 3

Можливості та загрози електроенергетичного ринку України через застосування методу SWOT-аналізу

<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<ul style="list-style-type: none"> - впорядковане та поетапне впровадження елементів організаційно-економічного механізму з метою мінімізації витрат електроенергії; - високий рівень інформаційної та оперативної безпеки енергомереж, шляхом постійного контролю над оновленням програмного забезпечення та галузевих комп'ютерних засобів захисту; - доступність міжнародних ресурсів провідних фінансових компаній; - транскордонне вигідне географічне сполучення України; - значний сировинний та резервний потенціал, для втамування внутрішніх/зовнішніх потреб 	<ul style="list-style-type: none"> - обмеження обсягу експортних поставок внаслідок нестабільного економічного та політичного клімату України; - неадаптована до лібералізаційних процесів нормативно-правова база; - монополізованість секторів генерації та розподілу електроенергії; - низький рівень культурного споживання електроенергії; - значна матеріально-технічна зношеність капіталу; - залежність від регулятора (НКРЕКП) та не об'єктивність сучасним вимогам встановлення тарифоутворення; - відсутність інноваційної політики в бізнес-процесах та значний рівень бюрократичних процедур
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<ul style="list-style-type: none"> - диверсифікаційні варіанти пошуку джерел постачання сировини для ГЕЦ та АС; - консолідація зусиль та подальшої співпраці з міжнародними компаніями та створення власного паливного циклу з управління паливними відходами; - підвищення рівня безпеки при розробці комплексів протиаварійної автоматики; - затвердження стратегії розвитку альтернативних джерел енергії; - імплементація вимог та стандартів ЄС з метою інтегрування в Європейську енергетичну систему вітчизняного електроенергетичного ринку 	<ul style="list-style-type: none"> - низька інвестиційна привабливість; - військові конфлікти з РФ; - неможливість обопільного (двостороннього) розмежування енергетичних систем між Росією та Білоруссю; - значне лобіювання інтересів монополістів в процесах лібералізації електроенергетичного ринку; - тотальне монополістичне панування на регіональних ринках постачання електроенергії; - низька національна спроможність споживачів електричної енергії

Виходячи із результатів SWOT-аналізу слід зосередитися на реформуванні слабких сторін досліджуваного ринку. Констатація існуючих прогнозів є свідченням необхідності пошуку альтернативних джерел енергії, які слід

сприймати, як чинники підвищення національної та регіональної безпеки та зменшення екодеструктивного впливу на довкілля.

Відновлювальними джерелами енергії прийнято вважати ресурси, які на постійній основі мають схильність до відновлення енергетичної цінності та призначення і які можуть замінити деякі традиційні джерела енергії. Характерними альтернативними видами енергії, які притаманні для західного регіону є біоенергія, використання вторинних енергетичних ресурсів, вітрова, сонячна, теплова енергія та освоєння економічно-доцільного гідропотенціалу малих річок. Окрім того, в західному регіоні України відбувається формування «зелених» тарифів, які стимулюють розвиток відновлювальної енергетики та різняться за потужністю та термінами експлуатації об'єктів енергетики.

Простежено тенденції розвитку відновлювальних (альтернативних) джерел енергії в Україні, відлік яких розпочато зі схвалення в 2017 році Кабінетом Міністрів України енергетичної стратегії на період 2035 року. Очікується до 2035 року зростання виробництва електроенергії з відновлювальних джерел енергії у близько 15 разів. Окреслено потенційні можливості національних та регіональних електроенергетичних ринків шляхом застосування альтернативних джерел енергії, де важлива роль в цьому процесі відводиться екологічним та законодавчим інструментам впливу та громадській думці.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі на основі теоретичного узагальнення обґрунтовано теоретичні та методичні засади, розроблено практичні рекомендації щодо вирішення важливої наукової і практичної проблеми вдосконалення організаційно-економічного механізму реформування електроенергетичного ринку Західного регіону України. За результатами дослідження зроблено висновки теоретичного, методологічного і науково-прикладного характеру:

1. Здійснено огляд еволюції поглядів на становлення електроенергетичного ринку від початку цивілізації до сьогодення. З'ясовано важливий та необхідний для життєдіяльності людства характер енергетичних ресурсів. Доведено в цій царині важливість досягнень Отто фон Бірена, Стефана Грея, Олександра Вольта, Георга Ома, М.Фарауса, В. Бородіна. Наведено віхи становлення електроенергетичного ринку починаючи з 90-х років ХХ століття. Зроблено акцент на необхідності посилення енергозберігаючої моделі, яка відображена в Енергетичній Стратегії та охоплює три етапи, які уніфіковано за цілями. Відображено етапи «дорожньої карти реалізації енергетичної стратегії». Про те, енергетична стратегія в контексті реформування електроенергетичного ринку регіону на наше переконання містить узагальнені недоліки та залишає без відповіді ряд питань відносно термінів, зобов'язань, споживацьких уподобань та інформаційної прозорості.

2. Окреслено характеристику та структуру об'єднаної енергетичної системи України, відмічено високий ступінь монополізму та централізації електроенергетичного ринку України, необхідність його злиття в одну енергетичну структуру, що в свою чергу передбачає регіональні напрями його

реформування та зародження енергетичної моделі, яка в подальшому дозволить лібералізувати ринок до європейських реалій. Уточнено пріоритетні цілі загальнодержавної політики електроенергетичних ринків регіону на період з 2020 по 2023 роки. До ОЕС відносяться електростанції енергогенеруючих організацій (7 ГЕС, 4 АЕС, 14 ТЕС), в т.ч. 97 ТЕЦ, невеликі ГЕС, СЕС, ВЕС, інші магістральні електроенергетичні мережі ДП НЕК «Укренерго», розподільні електричні мережі регіональних електроенергетичних підприємств.

3. Уточнено поняття «електроенергетичний ринок», що в широкому розумінні охоплює систему взаємних стосунків між суб'єктами, які виникають в процесі купівлі-продажу електричної енергії або дотичних послуг; передачі та розподілу, а згодом і постачання електричної енергії кінцевим споживачам. Особливістю цього ринку є те, що на ньому не встановлено властивих для будь-якого ринку стихійних механізмів ціноутворення на засадах добросовісної конкуренції. Доведено шляхом світового досвіду, що при обранні моделі функціонування електроенергетичного ринку важливо враховувати критерії цільового економічного, централізованого регулювання, інвестиційного призначення. Систематизовано чотири моделі ринку електроенергії з врахуванням критеріїв диференціації рівнів конкуренції, суб'єктами, процесами ціноутворення, де одним їх завдань по реформуванню регіональних електроенергетичних систем має стати комплексне вирішення таких питань: підвищення інвестиційної значимості електроенергетичних ринків регіону; реорганізаційні процеси інфраструктурного забезпечення суб'єктів; використання соціальної-підтримки, адаптивне тарифоутворення, нормативно-правова прозорість та підтримка.

4. Електричне постачання. (в тому числі, розподіл електроенергії через споживачів) є можливим за умови реалізації узагальненої та комплексно збалансованої нормативної та правової бази. Реформаційні процеси електроенергетичного сектору України взяли свій відлік ще на початку 90-х років минулого століття. Організаційні на нормативно правові підвалини організації регулювання електроенергетичного ринку покладено на Закон України «Про електроенергетику», різного роду Нормативні акти Кабінету Міністрів України, Президента України та Верховної Ради України, НКРЕКП. З 1 липня 2019 року, у відповідності до Закону України «Про ринок електричної енергії» було реалізовано нову модель конкурентного електроенергетичного ринку, що за своєю структурою змінила побудову оптового ринку «Єдиного покупця» на торгівлю за принципом комерційної сегментації.

5. Оскільки формування лібералізаційного середовища передбачає підвищення свободи та конкурентоспроможних позицій слід враховувати досвід зарубіжних країн, який переконливо свідчить про позитивний ефект під час лібералізаційних змін за умов адаптації законодавчо-правового та нормативного забезпечення, надійності та стабільності електропостачання на принципі демонополізації енергетичної сфери. Конкретизовано заходи по реформуванню електроенергетичного ринку, які слід розділити на 4 види: нормативно-правові, організаційно-структурні, фінансово-інвестиційні та техніко-інноваційні. Відзначено, що в процесі аналізу внутрішніх та зовнішніх чинників, що

реформування електроенергетичного ринку є складним та систематичним процесом, який має передбачити синхронізацію та диференціацію оптового та роздрібних ринків з вільним ціноутворенням, поінформованістю суб'єктів, зокрема, споживачів щодо можливостей вибору альтернативних постачальників: прогнозування розвитку за умов суспільності української моделі ринку з моделями ринків транскордонних країн.

6. Для розрахунку рівня ефективності функціонування підприємств електроенергетичного ринку Західного регіону України використано ряд показників, які ми згрупували в межах певних відповідностей: відносні значення показників щодо оцінки майнового стану організації та ефективності використання її майном: коефіцієнт зносу основних засобів; коефіцієнт мобільності; коефіцієнт співвідношення оборотних та необоротних активів; фондоддачі, відносні показники аналізу ліквідності підприємства: коефіцієнт швидкої ліквідності; коефіцієнт поточної ліквідності; коефіцієнт абсолютної ліквідності; відносні показники окупності: рентабельності підприємства, продажів продукції, період окупності капіталу, період окупності власного капіталу; відносні показники фінансової стійкості: коефіцієнт фінансової незалежності коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт фінансового ризику, коефіцієнт покриття: коефіцієнт самофінансування, коефіцієнт фінансової стійкості. Окрім того для розрахунку рівня ефективності функціонування підприємств електроенергетичного регіонального ринку використовуємо показники, які стосуються ринку електроенергетики загалом: цінні показники діяльності обленерго, технічні показники, фактичні показники якості надання послуг колл-центрами, показники ринку електроенергетики, цільові показники діяльності обленергозбутів, фактичні значення показників якості надання послуг колл-центрами, розрахунки за електричну енергію з ПРТ та енергопостачальних компаній.

7. Застосовано стандартний підхід до оцінювання конкурентоспроможності областей регіону. На основі проведених розрахунків нормування показників та отриманих результатів встановлено, що загальна конкурентоспроможність областей є досить низькою. Застосовуючи індекс конкурентоспроможності ринку електроенергетичних областей Західного регіону слід стверджувати, що найбільш конкурентоспроможним регіоном у 2019 році стала Івано-Франківська область. Найнижчі позиції характеризують Рівненську область. До можливих причин низької конкурентоспроможності слід віднести: відсутність конкуренції, неіснуюча система субсидіювання населення дешевими ресурсами, непрозорість торговельних операцій, надмірне регулювання державної генерації, відсутність збалансованої роботи ринку.

8. Уточнено об'єкти реформаційних змін на електроенергетичному ринку. До них слід віднести: регіональні електроенергетичні мережі, ринкове середовище, інформаційне середовище, фінансово-кредитне забезпечення, інтеграційні процеси, трудові ресурси, корпоратизацію, комунікаційні зв'язки. Стратегія реформування електроенергетичного ринку України нагадує замкнутий цикл важливих компонентів його діяльності. Формування конкурентного середовища по своїй суті є джерелом зіткнення інтересів різних

суб'єктів господарювання та появу ризикових ситуацій. Дієвим у напрямі інвестиційної підтримки реформування електроенергетичного ринку є оновлення мережевої інфраструктури, що можливе шляхом системи стимулюючого ціноутворення.

9. Особливість дослідження обумовлює з'ясування стратегічних орієнтирів ефективного запровадження організаційно-економічного механізму реформування електроенергетичного ринку України, який являє собою сукупність чинних форм та методів впливу держави та регіональних органів влади, а також внутрішню організацію електроенергетичних підприємств для виконання функцій управління: планування, організації взаємодії, координації, мотивація та контроль. Для з'ясування подальших цілей, пріоритетів, завдань реформування електроенергетичного ринку, передусім слід проаналізувати його позитивні та негативні сторони функціонування завдяки застосування методу стратегічного SWOT-аналізу.

10. Визначено роль відтворювальних джерел енергії у підвищенні національної та регіональної безпеки та зниженні рівня екодеструктивного впливу на довкілля. Простежено тенденції розвитку відновлювальних (альтернативних) джерел енергії в Україні, відлік яких розпочато зі схвалення в 2017 році Кабінетом Міністрів України Енергетичну стратегію на період 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність», в якій було зазначено стратегічні орієнтири розвитку регіональних електроенергетичних ринків. Окреслено потенційні можливості національних та регіональних електроенергетичних ринків застосувавши альтернативні джерела енергії, а також використавши відповідний інструментарій їх стимулювання під час реформування ринку. Застосування видів альтернативних джерел енергії є стратегічним кроком до обмеження енергетичної залежності та зменшення тарифів на постачання та реалізацію енергетичних ресурсів. Конкретизовано сутність чинників, які обумовлюють застосування відновлювальних джерел енергії в процесі реформування електроенергетичного ринку: політичні, економічні, механічні, соціальні та екологічні. Концептуалізовано інструментарій впливу на відтворювальні джерела енергії Західного регіону, де важлива роль відводиться екологічним інструментам впливу, громадської думки та запровадження законодавчих інструментів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України та виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз даних:

1. Романюк Р.В. Еволюція поглядів на становлення електроенергетичного ринку. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. №3. 2020. С. 306-318 (0,65 д.а.).

2. Романюк Р.В. Зарубіжний досвід процесів реформування регіональних ринків електроенергетики. *Проблеми економіки*. №4 (46). 2020. С. 113-118 (0,30 д.а.).

3. Романюк Р.В., Писанко С.В., Павлова О.М., Павлов К.В.

Електроенергетичний ринок регіонів України в контексті модернізаційних змін. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки".* 2020. №12. URL:<https://doi.org/10.25313/2520-2294-2020-12-6795> (журнал представлено у міжнародній наукометричній базі даних: *Index Copernicus*) (0,75 д.а. Особистий внесок автора: *Шляхи модернізації електроенергетичного ринку*, 0,25 д.а.)

4. Романюк Р.В., Писанко С.В., Павлов К.В., Павлова О.М. Стратегія та ризику при реформуванні ринку електроенергетики в регіонах України. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки: журнал.* Луцьк. 2021. №1(25). URL: <https://echas.vnu.edu.ua/index.php/echas/issue/archive>. (журнал представлено у міжнародній наукометричній базі даних: *Index Copernicus*) (0,46 д.а. Особистий внесок автора: *Шляхи реформування електроенергетичного ринку*, 0,20 д.а.)

5. Романюк Р. В., Павлова О. М., Павлов К. В. *Features of development and prospects of transformation of the electricity industry of the region.* *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки".* 2021. №1. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2021-1-6854>. (журнал представлено у міжнародній наукометричній базі даних: *Index Copernicus*) (0,46 д.а. Особистий внесок автора: *Шляхи трансформації ринку електроенергетики*, 0,2 д.а.)

6. Романюк Р.В. Пріоритетні напрями ефективного запровадження організаційно-економічного механізму при реформуванні електроенергетичного ринку. *Український журнал прикладної економіки.* 2020. Том 5. № 4. С. 377 – 387 (0,28 д.а.)

7. Романюк Р.В. Розвиток альтернативних видів енергії в контексті реформування енергетичного ринку Західного регіону України. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія Економічні науки.* 2020, № 4, Том 2 (284). С. 171-176. (0,3 д.а.)

Статті у наукових іноземних виданнях, які включено до міжнародних наукометричних баз даних:

8. Pavlov K., Pavlova O., Romaniuk R., Pysanko S. Prospects of implementation of a new model of functioning of the electric power industry south-east region of Ukraine. *Znanstvena misel journal.* Vol.1, №50/2021. Ljubljana, Slovenia. P.21-27. (журнал представлено у міжнародній наукометричній базі даних: *Index Copernicus*) (0,3 д.а. Особистий внесок автора: *Model of functioning of the electric power industry*, 0,15 д.а.)

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

9. Романюк Р.В. Становлення електроенергетичного ринку. Економіка, облік, фінанси, менеджмент і право в Україні та світі: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 4 грудня 2020 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2020. С.101-103. (0,13 д.а.)

10. Романюк Р.В. Реформування регіональних ринків електроенергетики: міжнародний аспект. *Science and Global Studies: тезиси докладов V*

Международной научной конференции (Прага, Чехия, 30 декабря 2020). URL: <https://www.inter-nauka.com/issues/conf-2020/december-1/6775>. (0,13 д.а.).

11. Писанко С.В., Романюк Р.В. Модернізаційні зміни в структурі регіональних електроенергетичних ринків. Стратегічні орієнтири розвитку економіки, обліку, фінансів та права: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції. (Полтава, 6 лютого 2021 р.) Полтава: ЦФЕНД. 2021. С. 19-21. (0,13 д.а. *Особистий внесок автора: Структура електроенергетичних ринків, 0,07 д.а.*)

12. Романюк Р.В., Писанко С.В. Реформування електроенергетичних ринків в регіонах держави. Сучасні виклики науки ХХІ століття, ХХІ Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. м. Харків, 15 лютого 2021 року. С. 171-176. (0,26 д.а. *Особистий внесок автора: Реформа ринку, 0,13 д.а.*)

13. Романюк Р.В., Писанко С.В. Перспективність нових підходів до функціонування електроенергетичної галузі в регіонах України. Розвиток регіональної фінансово-економічної системи: теорії та пропозиції: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 13 лютого 2021 р.). – К.: ГО «Київський економічний науковий центр», 2021. – С.74-78. (0,21 д.а. *Особистий внесок автора: Реформа електроенергетичного ринку, 0,11 д.а.*)

14. Романюк Р.В. Perspectivity of transformation processes in the power industry. Концептуальні шляхи розвитку наукових знань: матеріали ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 6-7 лютого 2021 року. Київ. МЦНІД. 2021. С. 19-20. (0,13 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Романюк Р.В. Організаційно-економічний механізм реформування електро-енергетичного ринку західного регіону України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 - розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. - Одеська національна академія харчових технологій, Одеса, 2021.

Досліджено еволюцію поглядів дослідників та практиків на становлення електроенергетичного ринку; концептуалізовано змістовну характеристику та окреслено тенденції розвитку електроенергетичного ринку. Синхронізовано огляд еволюції поглядів на становлення електроенергетичного ринку від початку становлення цивілізації до сьогодення. Доведено необхідність посилення енергозберігаючої моделі, яка відображена в енергетичній стратегії, яка в свою чергу охоплює три етапи та уніфікована за цілями.

Здійснено моніторинг нормативно-правового забезпечення функціонування електроенергетичного ринку, закордонного досвіду процесів реформування ринків електроенергії. Для розрахунку рівня ефективності функціонування підприємств електроенергетичного ринку Західного регіону України використано ряд показників, які ми згрупували в межах певних відповідностей.

Узагальнено цілі для усіх державних утворень європейського типу охоплюють різні умови залежно від специфіки кожної країни, але загалом уніфіковано наступним виглядом.

Охарактеризовано стратегію реформування електроенергетичного ринку Західного регіону, запровадження ефективного організаційно-економічного механізму реформування енергетичних ринків. З'ясовано стратегічні орієнтири ефективного запровадження організаційно-економічного механізму реформування електроенергетичного ринку, що передбачає з'ясування суті та значення останнього. Окреслено потенційні можливості національних та регіональних електроенергетичних ринків шляхом застосування альтернативних джерел енергії.

SUMMARY

Romanyuk R.V. Organizational and economic mechanism of reforming the electricity market of the western region of Ukraine. - Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of economic sciences on a specialty 08.00.05 - development of productive forces and regional economy. - Odessa National Academy of Food Technologies, Odessa, 2021.

The evolution of the views of researchers and practitioners on the formation of the electricity market is studied; the content characteristics are conceptualized and the tendencies of development of the electric power market are outlined, the structure and interaction between subjects in the studied market of the region are specified.

The review of the evolution of views on the formation of the electricity market from the beginning of civilization to the present is synchronized. The need for energy resources for the uninterrupted life cycle of mankind has been clarified.

The need to strengthen the energy-saving model, which is reflected in the energy strategy, which in turn covers three stages and is unified in terms of objectives, mechanisms, and periods of reforming the electricity market, is proved.

The unified energy system of Ukraine is characterized, a high degree of monopoly and centralization of the electricity market of Ukraine, the need to merge it into one energy structure, which in turn provides directions for its regional reform and the emergence of an optimal model that will further liberalize the market to European realities. The priority directions of the national policy of the electricity markets of the region for the period 2020-2023 are specified.

Monitoring of regulatory and legal support for the functioning of the electricity market, review of foreign experience in the processes of reforming electricity markets, applied the appropriate methodology to determine the effectiveness of the Western regional energy market.

To calculate the level of efficiency of the electricity market of the Western region of Ukraine, we used some indicators, which we grouped within certain correspondences: relative indicators of property assessment and efficiency of enterprise property use, relative indicators of liquidity analysis, relative profitability indicators, relative financial stability indicators.

Also, to calculate the level of efficiency of the electric power industry of the western region, we use indicators related to the electricity market in general, these are target indicators of oblenergo, technical indicators, the actual quality of call center services, electricity market indicators, targets oblenergozbut, actual value indicators of the quality of service provided by the call center, payments for electricity to consumers and energy supply companies.

The generalized goals for all state formations of the European type cover different conditions depending on the specifics of each country but are generally unified as follows.

The strategy of reforming the electricity market of the Western region is characterized, the priority directions of the introduction of the effective organizational and economic mechanism of reforming of the energy markets are concentrated, recommendations concerning prospects of development of the sector of alternative energy are given.

The objects of reforming the electricity market should be considered regional electricity networks, market and information environment, financial and credit support, integration processes, human resources, corporatization, communication.

The strategic guidelines for the effective implementation of the organizational and economic mechanism of reforming the electricity market, which provides for clarification of the essence and significance of the latter, which should be understood as a set of forms and methods of influence of the state and regional authorities, and internal organization of electricity: planning, organization of interaction, coordination, motivation, and control.

The potential of national and regional electricity markets through the use of alternative energy sources is outlined, where an important role in this process is given to environmental and legislative instruments of influence and public opinion.